

Заборона усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства в умовах воєнного стану

Оксана Валеріївна Руденко*

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Чернівці, Україна*

**e-mail: o.rudenko@chnu.edu.ua*

Анна Юріївна Павлюк

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Чернівці, Україна*

Анотація

Актуальність теми зумовлено необхідністю розгляду питання щодо особливостей правового захисту інтересів дітей в умовах правового режиму воєнного стану в Україні та окреслення специфіки правового регулювання суспільних відносин усиновлення з іноземним елементом під час війни. Схарактеризовано обмеження щодо можливості усиновлення дітей іноземцями в Україні в умовах воєнного стану. Зазначено, що усиновлення здійснюється насамперед в інтересах дитини для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя. Мета статті полягає в розкритті правової природи міждержавного усиновлення іноземцями або громадянами України, які проживають за її межами. Досягнення окресленої мети стало можливим завдяки використанню комплексу методів наукового пізнання, зокрема філософських, загальнонаукових та спеціальних, на основі синтезу, аналізу, індукції та дедукції. Наголошено на необхідності дотримання процедури всиновлення й забезпечення контролю за умовами проживання дитини. Проаналізовано основні завдання Національної соціальної сервісної служби України як центрального органу виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики, і який реалізує державну політику у сфері захисту прав дітей. Зроблено висновок, що усиновлення дітей громадянами інших країн нині тимчасово неможливе через те, що Національна соціальна сервісна служба, яка керує питаннями міждержавного усиновлення та надає дозволи на усиновлення, тимчасово не розглядає справи про усиновлення. За результатами проведеного дослідження з метою уникнення у майбутньому будь-яких розходжень у правозастосовних підходах висловлено окремі пропозиції щодо належного врегулювання питання проведення процедури усиновлення з іноземним елементом в умовах воєнного стану в Україні.

Ключові слова: усиновлення; правовий режим воєнного стану; іноземний елемент; усиновлювач; захист прав дитини.

Prohibition of Adoption Involving Foreigners and Stateless Persons Under Martial Law

Oksana V. Rudenko*

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Chernivtsi, Ukraine

*e-mail: o.rudenko@chnu.edu.ua

Anna Yu. Pavliuk

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Chernivtsi, Ukraine

Abstract

The relevance of the topic is due to the need to consider the issue of the peculiarities of legal protection of children's interests in the conditions of the legal regime of martial law in Ukraine and the definition of the specifics of legal regulation of public relations of adopting with a foreign element during the war. The article describes the limitations on the possibility of adoption of children by foreigners in Ukraine under martial law. It is noted that adoption is carried out, first of all, in the interests of the child to ensure stable and harmonious conditions for his/her life. The purpose of the article is to reveal the legal nature of interstate adoption by foreigners or citizens of Ukraine living outside its borders. The achievement of the outlined goal became possible due to the use of a complex of methods of scientific knowledge, in particular, philosophical, general scientific and special ones based on synthesis, analysis, induction and deduction. The article points out the need to comply with the adoption procedure and control over the living conditions of the child. The study analyzes the main tasks of the National Social Service of Ukraine as a central executive body, whose activities are directed and coordinated by the Cabinet of Ministers of Ukraine through the Ministry of Social Policy and implements state policy in the field of protecting children's rights. It was concluded that adoption of children by citizens of other countries is temporarily impossible due to the fact that the National Social Service, which manages issues of intercountry adoption and issues of permission for adoption, is temporarily not considering adoption cases. Based on the results of the conducted research, in order to avoid any future differences in law enforcement approaches, separate proposals were made for the proper regulation of the issue of conducting the adoption procedure with a foreign element under martial law in Ukraine.

Keywords: adoption; legal regime of martial law; foreign element; adoptive parent; protection of the rights of the child.

Вступ

Кількість дітей, які залишилися без піклування батьків унаслідок збройної агресії РФ проти України, постійно зростає. Водночас діти, які втратили батьків або потребують опіки, не залишені наодинці, адже багато небайдужих українців та іноземців хочуть надати їм свою допомогу, піклування та турботу. Саме тому сьогодні так багато уваги приділяється питанню усиновлення. Від початку війни ускладнився процес проходження всієї процедури усиновлення, при цьому інтереси дітей зазнають ризиків, що спричинило тимчасове призупинення процесу усиновлення. Нині процес став доступнішим, але обмеження зберігаються. Сьогодні усиновлення здійснюється лише у тих регіонах, де не ведуться бойові дії та діють органи державної влади України, і лише щодо тих дітей, щодо яких можливо встановити обставини життя їхніх батьків чи родичів.

Ще одним чинним обмеженням є заборона на усиновлення дітей, які проживають на території України, іноземцями та громадянами України, які постійно проживають за її межами. Це обмеження поширюється і на громадян України, які тимчасово мешкають за її межами. Заборона на усиновлення зазначеними категоріями осіб продовжується на весь період дії воєнного стану в Україні та протягом 90 днів після його закінчення. Але й з цих правил є винятки.

«Курс України на європейську інтеграцію вимагає перегляду пріоритетів державної політики у сфері охорони дитинства, впровадження успішних підходів із світової практики захисту прав дітей, які базуються на забезпеченні прав і найкращих інтересів дитини, спрямовуються на підтримку сім'ї, створення умов для виховання та розвитку дітей у сім'ї або середовищі, максимально наближеному до сімейного», – регламентує Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки [1–2]. Забезпечення турботою та соціальною підтримкою усіх громадян, насамперед найбільш вразливої та незахищеної категорії населення – дітей, які потребують особливого захисту в умовах повномасштабної війни, – необхідна складова цієї політики держави. На жаль, збройна агресія РФ проти нашої держави поставила на паузу процес усиновлення дітей як громадянами України, так і іноземцями та особами без громадянства. Передусім причиною такої ситуації є ускладнена процедура усиновлення, яка передбачає детальну перевірку документів, обставин, які стосуються батьків дитини, кандидатів в усиновлювачі і самої дитини, перебування дитини на певному обліку. Крім того, постало питання щодо можливості завершення процедури усиновлення як громадянами України, так і інозем-

цями, розпочатої до повномасштабного вторгнення. Передбачалося відновлення завершення таких процедур, де вже відбувся контакт із дитиною, було розпочато судове оформлення, одразу після відкриття судових реєстрів та налагодження роботи судів.

Україна дотримується політики охорони дитинства, що в нашій державі визнається загальнонаціональним пріоритетом і здійснюється з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток [2]. Безсумнівно, найкращим для дитини є проживання в сім'ї з батьками, які про неї піклуються, забезпечують нормальні матеріальні умови та здорову психологічну атмосферу для її розвитку. Сьогодні в умовах активних бойових дій та тимчасової окупації частини територій нашої держави захисту потребують не лише діти-сироти, а й діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які до 24 лютого 2022 р. мали батьків і не належали до такої категорії соціального ризику.

Метою дослідження є розкриття правової природи заборони міждержавного усиновлення іноземцями або громадянами України, які проживають за її межами в умовах дії правового режиму воєнного стану, визначення особливостей правових відносин, які виникають та існують у сфері усиновлення з іноземним елементом крізь призму умов воєнного стану, а також виявлення певних недоліків, які ускладнюють процес нормального розвитку відносин міждержавного усиновлення в умовах правового режиму воєнного стану, та запропонувати шляхи їх удосконалення.

Огляд літератури

Проблемі змісту правового регулювання усиновлення іноземними громадянами та особами без громадянства під час дії правового режиму воєнного стану в контексті захисту прав дітей присвячено низку праць таких авторів, як С. Журило [3], В. Владишевська [3], Л. Радченко [4], О. Яцько [5], О. Бобрусь [6], А. Кущенко [7].

Матеріали та методи

У статті використаний комплекс методів наукового пізнання, зокрема: філософські, загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання на основі синтезу, аналізу, індукції та дедукції. Міждисциплінарний та комплексний підходи, які полягають у застосуванні загальнонаукових і спеціально-наукових методів наукового пізнання, були використані для забезпечення отримання якісного результату проведеного дослідження. Системний метод

застосовувався при дослідженні понятійних і методологічних проблем визначення належності правових відносин, які виникають під час усиновлення з іноземним елементом, до сфери цивільних правовідносин. Діалектичний метод застосовувався для дослідження правової природи міждержавного усиновлення. Для характеристики елементів структури цивільних правовідносин та визначення їх змісту у сфері усиновлення з іноземним елементом, а також таких понять, як «права дитини та органів опіки та піклування», було застосовано герменевтичний метод. Формально-юридичний метод використовувався для уточнення змісту правових понять.

Результати та обговорення

Питання нормативного закріплення правового регулювання усиновлення з іноземним елементом

Відповідно до ч. 3 ст. 51 Конституції України, сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою [8]. Згідно зі ст. 207 Сімейного кодексу України (далі – СК України), усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, крім випадку усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України. Усиновлення здійснюється насамперед в інтересах дитини для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя [9].

Сімейним кодексом України у ч. 1 ст. 283 передбачено, що усиновлення іноземцями в Україні дитини, яка є громадянином України, здійснюється на загальних підставах, установлених гл. 18 СК України. Однак відносини усиновлення з іноземним елементом мають свої певні особливості, які регламентовано розд. 6 СК України [9].

Беручи до уваги положення нормативно-правових актів у частині регулювання суспільних відносин у сфері міждержавного усиновлення, можна зробити висновки, що:

- 1) в Україні під час воєнного стану сама процедура усиновлення залишається незмінною. Вимогами СК України та Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей передбачено чіткий та законодавчо визначений порядок її реалізації на підставі рішення суду [9];
- 2) у відповідь на виклики сьогодення Кабінет Міністрів України запровадив подання заяв на усиновлення в електронному вигляді, спростив порядок ведення обліку цієї категорії дітей, тим самим підвищено рівень інформаційної безпеки процесу усиновлення, зокрема з іноземним елементом;

З) для врегулювання суспільних відносин щодо усиновлення в умовах правового режиму воєнного стану Постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2023 р. № 576 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо провадження діяльності з усиновлення та влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї громадян України під час воєнного стану» було регламентовано процедуру всиновлення дитини, що перебуває за межами території нашої держави та з урахуванням можливості обмеження виїзду усиновлювачів за кордон [10].

Варто зазначити, що згаданим вище нормативно-правовим актом було запроваджено заборону на усиновлення дітей громадянами України, що постійно або тимчасово перебувають за межами нашої країни, а також іноземними громадянами та особами без громадянства.

Законодавче закріплення вказаних обмежень стосовно провадження діяльності з усиновлення з іноземним елементом не лише є відображенням національної спрямованості соціальної політики держави щодо виховання дітей саме громадянами України, а й пов'язане з труднощами у проведенні самої процедури з дотриманням усіх визначених вимог в умовах воєнного стану.

Насамперед це процедурні проблеми. Потрібно враховувати, що під час війни уповноваженим органам складно контролювати та відстежити ефективність провадження діяльності з міждержавного усиновлення з урахуванням дотримання всіх нормативно закріплених вимог та забезпечити на належному рівні захист та охорону прав, свобод та інтересів усиновленої дитини.

Причини тимчасової заборони міждержавного усиновлення в умовах воєнного стану

Керівним органом, що займається питаннями усиновлення з іноземним елементом, є Національна соціальна сервісна служба України. Саме цей орган дає дозволи на усиновлення дитини – громадянина України іноземцями або громадянами України, які проживають за її межами, проте нині розгляд справ про усиновлення тимчасово призупинений, тому міждержавне усиновлення (тобто усиновлення іноземцями або громадянами України, які проживають за її межами) тимчасово неможливе. Адже Служба не видає дозволи та не розглядає справи про усиновлення дітей громадянами України, які проживають за межами території нашої держави, та іноземцями. Активні бойові дії унеможливили забезпечення контакту кандидатів в усиновлювачі дитини, якісної перевірки документів іноземних громадян, що виявили бажання усиновити дитину, з'ясувати думку такої дитини щодо

усиновлення, отримання висновків і згоди усіх зацікавлених сторін, а саме: батьків, закладів, де проживали діти, органів опіки і піклування тощо. Без попередньої роботи та якісної, ретельної перевірки існують великі ризики, що дитина може потрапити до шахраїв, осіб, які не забезпечуватимуть її права та найкращі інтереси, або торгівців людьми [11].

В умовах воєнного стану не можуть стати усиновлювачами такі категорії осіб: іноземці, громадяни України, що тимчасово або постійно проживають за кордоном, а також громадяни України, що перебувають на тимчасово окупованих територіях нашої держави [12]. Головною причиною такого рішення є неможливість забезпечення дотримання усієї процедури всиновлення та контролю за подальшими умовами проживання дитини. До прикладу, в разі необхідності проведення перевірки умов проживання такої сім'ї проблемою може стати відсутність ресурсів для виїзду працівників служби у справах дітей за кордон. Крім того, ще одним аргументом на користь вказаної вище заборони є те, що особи, які виїхали за кордон, зараз самі перебувають у кризовій ситуації. З огляду на це нині навіть не розглядається питання про можливість відновлення процедури міждержавного усиновлення [13].

Психологічний аспект цієї проблеми потребує окремої уваги, адже діти, усиновлені з України, які стали свідками бойових дій країни-агресора та безпосередньо постраждали внаслідок них, як правило, мають нижчі соціальні навички та менше міжособистісних стосунків, ніж діти, усиновлені з інших країн. Згідно з міжнародними дослідженнями ці соціальні труднощі можуть бути особливо актуальними для таких дітей, упродовж 18 місяців адаптації [14].

Нині основним завданням є евакуація дітей та сімей із дітьми в безпечні регіони України, а також за її межі – у тому числі до держав – членів Європейського Союзу, що пов'язано з ризиками для життя і здоров'я дітей, що спричинені збройною агресією рф проти України [15].

«Діти, евакуйовані до інших держав внаслідок надзвичайної ситуації, у тому числі діти, яким на території інших держав надано статус біженця, не можуть бути усиновлені, оскільки більшість із них не є сиротами, або немає офіційних достовірних підтверджень цьому», – саме в цьому полягає політика Управління Верховного комісара ООН у справах біженців щодо усиновлення.

З огляду на наведене вище, такій категорії дітей необхідний відповідний догляд на тимчасовій основі для подальшого можливого возз'єднання з їхніми родинami, а не усиновлення.

Крім того, усиновлення не має здійснюватися за таких умов:
по-перше, якщо наявна надія стосовно успішного розшуку та возз'єднання родини в «найкращих інтересах дитини»;
по-друге, у випадку, якщо ще не минув «розумний період» (щонайменше два роки), передбачений Роз'ясненням Міністерства соціальної політики від 13.03.2022 р., протягом якого були зроблені всі можливі кроки для розшуку батьків дитини чи інших членів сім'ї, що вижили.

Держави тимчасового перебування таких дітей та держави їх походження зобов'язані докласти всіх можливих зусиль для здійснення та організації розшуку членів їх родин, перш ніж вони будуть вважатися такими, що можуть бути усиновлені.

Перспективи відновлення процедури усиновлення з іноземним елементом в Україні

Кабінет Міністрів України має обов'язково невідкладно поінформувати громадськість та компетентні органи іноземних держав щодо умов та особливостей відновлення міждержавного усиновлення, у разі можливості поновлення якісної перевірки документів кандидатів-іноземців та проведення повної попередньої роботи, необхідної в процесі такого усиновлення [12].

Українським законодавством передбачено, що для даних громадян усиновлення має бути відновлено через три місяці після завершення дії правового режиму воєнного стану. Проте і з цього положення є винятки. Зокрема, коли громадяни України, що проживають за її межами, та іноземці є родичами такої дитини, або, у випадку, якщо вирішується питання про всиновлення дитини, що є братом чи сестрою раніше всиновленої ними дитини [10].

Також було дозволено завершити процедуру усиновлення для іноземних громадян, що вже розпочали її, першочергово для сімей, які вже познайомилися з дитиною безпосередньо і встановили з нею контакт. Тобто у тих випадках, коли дитина дала потенційну згоду на те, щоб бути членом цієї родини, що дуже важливо в даній категорії справ. Зокрема, у 2022 р. громадяни Сполучених Штатів усиновили 44 дитини [16].

Це положення узгоджується з ч. 135 Постанови Кабінету Міністрів України від 01.06.2023 р. № 576 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо провадження діяльності з усиновлення та влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї громадян України під час воєнного стану»: «Під час воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення або скасування діяльність з усинов-

лення дітей громадянами України, які тимчасово або постійно проживають (перебувають) за межами України, та іноземцями, у тому числі взяття таких осіб на облік кандидатів в усиновлювачі, видача їм направлення для знайомства та встановлення контакту з дитиною не здійснюються, крім випадків, коли кандидат в усиновлювачі є родичем дитини, кандидати в усиновлювачі виявили бажання усиновити дитину, яка є рідним братом/сестрою раніше усиновленої ними дитини або коли один із подружжя виявив бажання усиновити дитину другого з подружжя.

У разі коли громадяни України, які тимчасово або постійно проживають (перебувають) за межами України, та іноземці познайомилися та встановили контакт з дитиною за направленням Нацсоцслужби, яке було видано до введення в Україні воєнного стану, такі кандидати в усиновлювачі можуть завершити усиновлення дитини відповідно до законодавства України» [10].

Зважаючи на наведене, зміни до порядку усиновлення з іноземним елементом в умовах правового режиму воєнного стану лише доповнюють, а не скасовують положення щодо проведення цієї процедури у мирний час, закріпленої нормативно-правовими актами.

Висновки

Процедура усиновлення з іноземним елементом є складною з процесуального погляду та потребує багато часу й урахування норм правопорядків обох держав. Для того, щоб таке усиновлення працювало на користь дітей, воно має бути прозорим, здійснюватися з дотримання усіх прав дитини, закріплених як внутрішнім національним законодавством та міжнародними актами. Уводити мораторій на усиновлення дітей, які є громадянами України, навіть в умовах воєнного стану, недоцільно, оскільки інститут сім'ї є природним середовищем для виховання й розвитку дитини, де вона відчуває любов, турботу про себе, унікальність і значущість, на відміну від колективного підходу до виховання у спеціалізованих закладах, що ускладнює формування її особистості.

Список використаних джерел

- [1] Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки та план заходів з реалізації її I етапу : розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-%D1%80> (дата звернення: 08.09.2024).
- [2] Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 08.09.2024).
- [3] Журило С. С., Владишевська В. В. Захист прав та інтересів дітей в умовах воєнного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 2(43). С. 34–38. <https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i2.1013>.

- [4] Радченко Л. Національне та міждержавне усиновлення (удочеріння): регламентація в умовах воєнного стану. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2023. Вип. 2(126). С. 81–86. <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2023/2.126-10>.
- [5] Яцько О. Усиновлення дітей під час воєнного стану. 27.06.2022. URL: <https://kogostenska-rda.gov.ua/news/1656311540/> (дата звернення: 08.09.2024).
- [6] Бобрусь О. Усиновлення дітей в умовах воєнного стану: не підігруйте шахряям на емоціях. 14.03.2022. URL: <https://vn.20minut.ua/Podii/usinovlennya-v-umovah-voennogo-stanu-ne-pidigruyteshahrayam-yak-dopom-11538129.html> (дата звернення: 08.09.2024).
- [7] Кущенко А. Чи можна усиновити дитину під час воєнного стану: юристи дали вичерпну відповідь. URL: <https://amp.donpatriot.news/en/chy-mozhnausynovytydytynu-pid-chas-voiennoho-stanu-iurystydaly-vycherpnu-vidpovid-2> (дата звернення: 08.09.2024).
- [8] Конституція України : офіц. текст від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 17.03.2024).
- [9] Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 08.09.2024).
- [10] Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо провадження діяльності з усиновлення та влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї громадян України під час воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2023 р. № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2023-п#Text> (дата звернення: 08.09.2024).
- [11] Про порядок та умови прийому громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину в Україні, для подання ними справ : наказ Мінсоцполітики України від 17.11.2011 р. № 445. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1406-11#Text> (дата звернення: 08.09.2024).
- [12] Міждержавне усиновлення в умовах воєнного стану – роз'яснення Мінсоцполітики України. 13.03.2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21550.html> (дата звернення: 08.09.2024).
- [13] Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 р. № 905. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2008-п#Text> (дата звернення: 08.09.2024).
- [14] Cáceresa I., Morena C., Romána M., Palacios J. The social competence of internationally-adopted and institutionalized children throughout childhood: a comparative and longitudinal study. *Early Childhood Research Quarterly* 2021. Vol. 57. P. 260-270. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2021.07.002>.
- [15] Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2023 році : Постанова Верховної Ради України від 20.06.2024 р. № 3844-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3844-20#Text> (дата звернення: 08.09.2024).
- [16] Усиновлення в час війни. Мінсоцполітики – чому іноземці не можуть усиновлювати українських дітей і хто опікується зараз сиротами : Інтерв'ю Голосу Аме-

рики міністерки соцполітики Оксани Жолнович. 30.08.2023. URL: <https://www.holosameryku.com/a/ministerka-zholnovych-pro-usynovlennja/7247795.html> (дата звернення: 08.09.2024).

References

- [1] Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 526-r "On the National Strategy for Reforming the System of Institutional Care and Education of Children for 2017-2026 and the Action Plan for the Implementation of its First Stage". (August 9, 2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-%D1%80>.
- [2] Law of Ukraine No. 2402-III "On the protection of children". (April 26, 2001). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
- [3] Zhurilo, S.S., & Vladyshevskaya, V.V. (2022). Protection of the rights and interests of children under martial law. *Carpathian Legal Bulletin*, 2(43), 34-38. <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2.1013>.
- [4] Radchenko, L. (2023). National and intercountry adoption: regulation in the conditions of martial law. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Legal Sciences*, 2(126), 81-86. <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2023/2.126-10>.
- [5] Yatsko, O. (June 27, 2022). *Adoption of children during martial law*. Retrieved from <https://korostenska-rda.gov.ua/news/1656311540/>.
- [6] Bobrus, O. (March 14, 2022). *Adoption of children under martial law: don't play along with emotional scammers*. Retrieved from <https://vn.20minut.ua/Podii/usynovlennya-v-umovah-voennogo-stanu-ne-pidigruyteshahrayam-yak-dopom-11538129.html>.
- [7] Kushchenko, A. Is it possible to adopt a child during martial law: lawyers gave an exhaustive answer. Retrieved from <https://amp.donpatriot.news/en/chy-mozhnausynovyty-dytynu-pid-chas-voiennoho-stanu-iurystydaly-vycherpnu-vidpovid-2>.
- [8] Constitution of Ukraine. (June 28, 1996). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
- [9] Code of Ukraine No. 2947-III "Family Code of Ukraine". (January 10, 2002). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
- [10] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 576 "On amendments to certain resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine regarding the implementation of activities for the adoption and placement of orphans, children deprived of parental care, in a family of citizens of Ukraine during martial law". (June 01, 2023). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2023-п#Text>.
- [11] Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine No. 445 "On the procedure and conditions for the reception of citizens of Ukraine residing outside Ukraine and foreigners wishing to adopt a child in Ukraine, for the presentation of their cases". (November 17, 2011). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1406-11#Text>.
- [12] Interstate adoption under martial law – clarification from the Ministry of Social Policy. (March 13, 2022). Retrieved from <https://www.msp.gov.ua/news/21550.html>.
- [13] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 905 "On approval of the Procedure for implementing adoption activities and monitoring compliance with the rights of adopted children" dated (October 8, 2008). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2008-п#Text>.
- [14] Cáceresa, I., Morenoa, C., Romána, M., & Palacios, J. (2021). The social competence of internationally-adopted and institutionalized children throughout childhood: a

comparative and longitudinal study. *Early Childhood Research Quarterly*, 57, 260-270. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2021.07.002>.

- [15] Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine No. 3844-IX "Annual report of the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights on the state of observance and protection of human and civil rights and freedoms in Ukraine in 2023". (June 20, 2024). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3844-20#Text>.
- [16] Adoption during the war. The Ministry of Social Policy – why foreigners cannot adopt Ukrainian children and who is currently taking care of orphans. An interview with the Voice of America with the Minister of Social Policy Oksana Zholnovich. (August 30, 2023). Retrieved from <https://www.holosameryky.com/a/ministerka-zholnovych-pro-synovlennja/7247795.html>.

Оксана Валеріївна Руденко

кандидатка юридичних наук, доцентка
доцентка кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
юридичного факультету
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
58012, вул. Університетська, 19, Чернівці, Україна
e-mail: o.rudenko@chnu.edu.ua
ORCID 0000-0003-4807-8256

Анна Юрїївна Павлюк

студентка 4-го курсу юридичного факультету
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
58012, вул. Університетська, 19, Чернівці, Україна
e-mail: pavliuk.anna.yu@chnu.edu.ua

Oksana V. Rudenko

Ph.D. in Law, Assistant Professor
Associate Professor of the Department of International and Comparative Law
Faculty of Law
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
58012, 19, University Str., Chernivtsi, Ukraine
e-mail: o.rudenko@chnu.edu.ua
ORCID 0000-0003-4807-8256

Anna Yu. Pavliuk

4th year Student of the Faculty of Law
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
58012, 19, University Str., Chernivtsi, Ukraine
e-mail: pavliuk.anna.yu@chnu.edu.ua

Рекомендоване цитування: Руденко О. В., Павлюк А. Ю. Заборона усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства в умовах воєнного стану. *Проблеми законності*. 2025. Вип. 168. С. 100–112. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.168.326395>.

Suggested Citation: Rudenko, O.V., & Pavliuk, A.Yu. (2025). Prohibition of Adoption Involving Foreigners and Stateless Persons Under Martial Law. *Problems of Legality*, 168, 100-112. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.168.326395>.

Статтю подано / Submitted: 01.12.2025

Доопрацьовано / Revised: 31.01.2025

Схвалено до друку / Accepted: 25.03.2025

Опубліковано / Published: 31.03.2025